

ИСИТИЛМАЙДИГАН ИССИҚХОНАЛАРДА БАҚЛАЖОН(SOLANUM MELONGENA) НАВ- ДУРАГАЙЛАРНИ ЭКИШ ВА СИНАБ КУРИШНИ ЎРГАНИШ

¹Тухтамуродов Фарход Шомуродович, ²Абдиев Зафарали Тоштемирович

¹1-босқич магистри, ²Илмий раҳбар: к.х.ф.б.ф.д (PhD)

Тошкент давлат Аграр университети “Сабзавотчилик ва иссиқхона хўжалигини ташкил
этиш” кафедраси доценти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13968669>

Аннотация. Бахорги мавсумда иситилмайдиган иссиқхонада бақлажон етиштиришда нав-дурагайларни совуққа чидамлилигини ошириб боришни мунтазам текириб бориш назарда тутилган. Мавсумдан ташқари вақтларда бақлажонни иссиқхоналарда етиштириш ағротехнологияси ёритиб берилган.

Калим сўзлар: фенологик кузатишлар, дурагай уруғлар, навлар, стандарт нав, плёнкали иссиқхоналар

Аннотация. В нежаркое лето при выращивании чучук калампиря учитывали холодоустойчивость дургайса. В межсезонье разработана агротехника выращивания шампиньонов в теплицах.

Ключевые слова: фенологические наблюдения, гибридные семена, сорта, стандартный сорт, пленочные теплицы.

Abstract. When growing eggplant in an unheated greenhouse during the spring season, it is envisaged to regularly check the hybrids to increase their resistance to cold. The agrotechnology of growing eggplant in greenhouses during the off-season is explained.

Keywords: phenological observations, hybrid seeds, varieties, standard variety, film greenhouses.

Кириш.

Ўзбекистонни марказий ҳудудларида ҳам мавсумдан ташқари вақтларда бақлажонни иссиқхоналарда етиштиришга алоҳида аҳамият берилиб, уни экин майдонлари йилдан-йилга кенгайиб бормокда.

Иссиқхоналарга экиш учун мўлжалланган бақлажон нав ва дурагайлари серҳосил, касаллик ва зараркунандаларга чидамли, кучсиз ёруғлик шароитида ҳам мева тугиш, хосилдорлиги юқори, ҳарорат ва намликни кескин ўзгаришларига ва ички ташқи бозор талабларига жавоб берадиган таварбоб маҳсулот сифатига эга бўлган таркибидаги витаминларни сақлайдиган ўзига хос кўринишга эга ҳамда, мевалари йирик, узоқ масофаларга ташишга чидамли бўлиши керак.

Илмий тадқиқот методикаси. Хозирги вақтда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида экиш учун тавсия этилган қишлоқ хўжалик экинлари Давлат Реестрига киритилган бақлажонни нав ва дурагайлари танлаб олинган. Лекин уларни кўпчилиги очик ерларда етиштирилади. Шунинг учун бақлажонни иссиқхоналарда юқори хосил берадиган нав ва дурагайларни аниқлаш мақсадида иссиқхона тажрибалари ўтказилди.

Илмий тадқиқот натижалари. Дала тажрибалари (2022-2023) йилларда Тошкент давлат аграр университетининг ўқув тажриба хўжалигидаги кичик хажимли қишки плёнкали иссиқхоналарда ўтказилди. Бунда бақлажонни 4 та нав ва дурагайларидан фойдаланилди. Бақлажонни очик майдонга экиш учун туманлаштирилган “Аврора” нави

стандарт сифатида олинди. Аврора нави ўрта буйлик ихчам бўлишини ҳисобга олиб кучли ўсувчи дурагайлар ичидан танлаб олиган Блекперл F₁ ҳам стандарт сифатида олинади.

Синалган бақлажоннинг нави ва дурагайлари тупларининг узунлиги билан бир бирдан фарқ қилади. Синалган бақлажон нави ва дурагайлари таснифи.

№	Нав ва намуналар	Ўсимликнинг ўсиши ва ривожланиши	Мевасининг ранги ва шакли	Касалликка чидамлилиги	Эслатмалар
1	Аврора	Ўрта ихчам ҳолда ўсувчи	цилиндрсимон узун таёқчасимон кўринишда	чидамли	Техник етилганда ранги тўқ бинафша ранг. Кичик узунчоқ ўрта мевали
2	Блекперл F ₁	Бақувват ўсувчи	Тўққора ранли узун ярим семиз, цилиндрсимон мевасини кўринишга эга	Ўрта чидамли	Каттарқ-оғир мевали
3	Замин F ₁	Бақувват шода ораси озгина узун	Қора узунчоқсимон, цилиндрсимон	Яхши-чидамли	Йирик мевали
4	Алмаз	Ўрта бақувват	Қора узун-цилиндрсимон	Жуда чидамли	Бир хил ялтироқ шаклда

Синалган бақлажон нави ва дурагайлари ҳосилдорлиги (2022-2023) Ўтказилган фенологик кузатишларда

1-Аврора ўртапишар нави бўлиб ўсув даври 100-125 кунни ташкил қилди вегитатив тупи йирик баланд бўйли баргланиши кенлиги билан ажрали турди, барг четлари камроқ қирқилган, гуллари кўриниши бинафш рангли бўлиши кузатилди. Меваларининг кўриниши цилиндрсимон, техник етилганда ранги тўқ бинафша, биологик етилганда жигарранг сариқ эти оч яшил ўртача тигизликда мева вазни 180-200 граммни ташкил қилди. Кузатишлар давомида чириш касалигига чидамли эканини кўрдик.

2-Блекперл F₁ эртапишар дурагай бўлиб ўсув даври 95-100 кунни ташкил қилди бу дурагай вегитация даврида тик ўсувчанлиги билан ажралиб турди, пояси яшил рангда ва тикансиз кўринишда. Мевасининг шакли узун цилиндрсимон, мевасини ичида уруғлари миқдори ўртача мевасининг ранги қора бинафша ташқи кўриниши силлиқ, ялтироқ, бир дона меванинг оғирлиги 160-220 граммга бўлганлиги тарозига тортиб кўрилди. Ҳосилдорлиги 1-м-дан 8.5 кг ташкил қилди.

3-Замин; F₁ эртапишар дурагай бўлиб ўсув даври 90-95 кунни ташкил этади, ўсимлик вигитация даврида тик ўсувчи сербарглиги билан ажралиб турди шохланиши зичлиги билан меваларини қуёш урушидан сақлаб турди. Ўсимлик бўйи иссиқхона шароитига мос ипга олимаса ҳам тик ўсди ва бўйи 80-85 смни ташкил қилди поясини ранги яшил рангда бўлиб ткусиз ва тикансиз. Мевасининг шакли цилиндрсимон жуда чиройли кўринишда, меваларининг вазни 160-180 граммни ташкил қилди ва ташишга сақлашга яроқлилигини кузатилди.

4-Алмаз; ўртапишар нав булиб иссиқхонада ҳам очик далада ҳам яхши ўсиб ҳосил бериши билан ажралиб туради. Витатив ўсув даври 115-120 кунни ташкил этади, тупи йирик балан тик поя тузулишига эга кўриниши ўсиши жуда баққуват баланд бўйли, баргланиши кен куринишда бўдади, яшил ўртача кўринишда булади барг четлари кам қирқилган гулларини кўриниши бинафшаранга бўлади. меваси цилиндрсимон техник етилганда тўқ бинафшаранга булади техник етилганда тўқ қора ранга киради. Бир дона бақлажон мевасининг вазни 180-200 граммни ташкил этди. Ҳосилдорлиги 1-м дан 7-7.5 кг ни ташкил қилди.

Ўсимликдаги барглари сони, кучли ўсувчи бўлган Блекперл дурагайларида кўп бўлди. Бақлажонни Замин дурагайида 137 тагача барг шаклланилиги аниқланди. Энг эртапишар бўлган Аврора навида бир туп ўсимликда 89 тагача барг шаклланди.

Синалган Бақлажон дурагайлари ичида энг юқори ҳосилни Блекперл, Замин дурагайлари тўпладилар. Улар бир туп ўсимликда 30-32 та йирик мевалар шакллантирдилар. Бунинг натижасида улар ҳар м² дан стандарт Аврора навиға нисбатан 2,4-3,1 кг ёки 51,0-75,6 фоизга юқори ҳосил шакллантирдилар.

Уларни етказган ҳосили Блекперл дурагайига таққослаганда ҳар 1 м² дан 1,0-1,5 кг га ёки 6,5-17,6 фоизга юқори бўлганлигини кўрсатди.

Хулоса. Такидлаш лозимки, тажрибаларда катнашган бақлажон дурагайлари меваларини вазни ҳамда ҳосилдорлиги бўйича навлардан устун бўлди. Бақлажонни “Аврора” нави меваларини сифати жихатдан устун бўлсада, ҳосилдорлиги дурагайлардан сезиларли даражада кам бўлганлиги ўлчовлар натижасида аниқланди. Юқоридаги натижаларга асосланиб, қишги иссиқхоналарда маҳсулот етиштиришга қилинадиган харажатларни ҳисобга олган ҳолда бақлажонни кучли ўсувчи ва серҳосил Блекперд, Замин дурагайлари экиш мақсадга мувофиқдир.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Зуев В.И., Атаходжаев А.А., ва бош. Чучук қалампир химояланган ер сабзавотчилиги. Тошкент 2014. 254-255 б.
2. Зуев В.И., Атаходжаев А.А. ва бош: “Химояланган ерларда кўчат ва кам тарқалган сабзавотларни етиштириш” Химояланган ерларда кўчат ва сабзавотларни етиштириш. Тошкент 2010. NOSHIR. 215 б.
3. Бакурас Н.С., Камбаров Р. С. Выращивание рассады и овощей в пленочных теплицах. Т. Фан. 1979. 104 стр.
4. Папанов А. Н., Захарченко Е.П. Овощи в защищенном грунте. Пермь. Пермское книжное изд.во, 1989. 240 стр.
5. В.И.Зуев, А.А.Атаходжаев, Ш.И.Асатов, А.К.Кодирхўжаев, У.И.Акрамов “Химояланган жой сабзавотчилиги”. Тошкен “Иқтисод-молия”. 2014 йил. 350 б.
6. С.А.Юнусов, З.Т.Абдиев “Иссиқхоналарда сабзавот кўчатчилиги”. Тошкент. “Шафоат Нур Файз” 2020 йил. 287 б.